

zugänglich für R. 5, 73, 6. रणडुर्गा *unzugänglich im Kampfe, unbekämpfbar* HARIV. 6426. *unzugänglich* so v. a. *schwer verständlich*: पदानि Verz. d. Oxf. H. 170, a, 5; vgl. डुर्गवाक्यप्रबोध. — 2) m. a) *Bdellion Riéan* im ÇKDr. — b) N. pr. eines Asura, den die Göttin Durgā erschlagen und nach dem sie benannt worden sein soll, SKANDA-P. in Verz. d. Oxf. H. 71, b, Kap. 71. डुर्गना HARIV. 9426 als Beiw. der Durgā eher *Entfernerin der Widerwärtigkeiten* als *Töchterin des Durga*. — c) N. pr. eines Mannes gaṇa नडादि zu P. 4, 1, 99. Grammatiker und Lexicograph (auch Commentator des Nirukta) COLEBR. Misc. Ess. II, 20. Verz. d. Oxf. H. No. 355. 413. Schol. zu H. 149. 616. Abgekürzte Form für डुर्गादास, डुर्गगुप्त, डुर्गसिंह und andere N. pr. — 3) f. आ a) N. pr. zweier Flüsse MBh. 6, 337. 341 (VP. 183. 184). — b) *die schwer zugängliche Göttin*, eine Tochter des Himavant und Gemahlin Civa's, AK. 1, 1, 4, 33. H. 203. H. an. MED. डुर्गा देवी TAITT. Ār. 10, 2, 3. MBh. 4, 178. डुर्गात्तारयसे डुर्गे तत्त्वं डुर्गा स्मृता ज्ञैः 198. VP. 499. डुर्गास्तव Ind. St. 2, 206. — c) N. pr. einer Fürstin Riéa-Tar. 4, 659. — d) *die Indigopflanze* H. an. MED. *Clitoria Ternatea* Lin. ÇABDAK. im ÇKDr. — e) *ein best. Vogel*, = श्यामा Riéan. im ÇKDr. — 4) n. a) *ein schwieriger Weg, eine schwierige Stelle; Schwierigkeit, Widerwärtigkeit, Gefahr* RV. 4, 189, 2. स नो बोधिं पुरस्ता मुनेषूत डुर्गेषु 6, 21, 12. 8, 82, 10. 10, 83, 32. विश्वानि डुर्गा पिपूते तिरौ नः 7, 60, 12. 10, 56, 7. पारिं षो वृषाजन्मघा डुर्गाणि र-ध्यौ यथा 8, 47, 5. 1, 106, 1. AV. 13, 2, 5. अचलुर्विषये डुर्गे न प्रपद्येत क-र्हिचित् M. 4, 77. यस्याहृष्टं जगतो स्वनावं मनुष्यावध्य ततार डुर्गम् Bhāg. P. 6, 9, 22. निस्तारयति डुर्गाच्च मक्तश्चैव कित्त्विषात् M. 3, 98. BRĀHMAN. 3, 5. MBh. 4, 198. डुर्गाणि संतरेत् M. 11, 43. डुर्गाण्यतितरति ते MBh. 13, 2035. fgg. 3371. Bhāg. 18, 58. VIKR. 163. Bhāg. P. 7, 9, 18. डुर्गसह HARIV. 5018. न च डुर्गाण्यवाप्नोति MBh. 13, 3271. 4545. अर्थकृच्छ्रेषु डुर्गेषु व्याप्तसु स्वजनस्य च 3, 65. m.: दुरीर्डुर्गाश्च शैलौश्च कृ-त्स्नान् R. 4, 47, 3. न स डुर्गानवाप्नोतीत्येवमाह पराशरः MBh. 13, 3369. — b) *Unebenheit, Höhe*: डुर्गे पयः KATHOP. 3, 14. भुवो डुर्गाणि Bhāg. P. 6, 6, 6. अग्रे डुर्गे RV. 8, 27, 18. 5, 54, 4. समे च डुर्गे च ÇAT. Br. 14, 9, 2, 3. Pār. GṚJ. 3, 14. यथोदकं डुर्गे वृष्टं पर्वतेषु विधावति KATHOP. 4, 14. — c) *ein schwer zugänglicher Ort, Feste, Burg* AK. 2, 8, 4, 17. H. 973. 714. डुर्गे चन धियते विश्व आ पुरु ज्ञो यो अयं तविषीमचुकुधत् RV. 5, 34, 7. नि डुर्गे ईन्द्र अथिक्मित्रान् 7, 23, 2. M. 7, 29. डुर्गाश्रित, डुर्गसमाश्रित 73. 74. 157. 9, 252. ARG. 3, 11. BHART. 2, 85. VARĀH. BRH. S. 16, 6. 104, 62. HIT. I, 187. Bhāg. P. 3, 4, 16. 4, 18, 31. 8, 21, 22. masc. PAÑKAT. V. 76. — d) in der Bed. *ein unwegsamer, schwer zugänglicher Ort* häufig am Ende eines comp. nach einem Worte, welches angiebt, wodurch die *Schwierigkeit* hervorgerufen wird: कृस्तिनां व्रजमासाद्य रथडुर्गे प्रविश्य च MBh. 7, 5775. इकस्यो वनडुर्गस्थं नमस्यामि R. 2, 82, 14. वरं पर्वतडुर्गेषु धातं वनचरैः सह BHART. 2, 11. धनुर्डुर्गे महीडुर्गमब्धुर्गे वार्तमेव वा । न-डुर्गे गिरिडुर्गे वा समाश्रित्य वसेत्पुनः ॥ M. 7, 70. षड्विधं डुर्गमास्थाय पु-राणय निवेशयेत् । — ॥ धनुर्डुर्गे महीडुर्गे गिरिडुर्गे तथैव च । मनुष्यडुर्गे मृदुर्गे वनडुर्गे च तानि षट् ॥ MBh. 12, 3231. fg.

डुर्गकर्मन् (डु° + क°) n. *die Befestigung eines Ortes* MBh. 12, 3230. R. 5, 49, 14. 73, 1.

डुर्गकारक (डु° + 1. का°) 1) adj. *eine Feste anlegend, bewirkend*. —

2) m. *ein best. Baum* ÇABDAN. im ÇKDr.

डुर्गगुप्त (डुर्गा + गुप्त mit Kürzung des Auslautes; vgl. P. 6, 3, 68) m. N. pr. eines Grammatikers COLEBR. Misc. Ess. II, 45.

डुर्गघात (डु° + घात) N. pr. einer Festung Riéa-Tar. 7, 1175 (1173).

डुर्गटीका (डु° + टी°) m. *der Commentar des Durga*, nach COLEBR. Misc. Ess. II, 45 ist Durga = Durgagupta, nach Verz. d. Oxf. H. No. 398 = Durgasimha.

डुर्गत (2. डुष् + गत) adj. *dem es schlimm geht, in Noth sich befindend*, arm AK. 3, 1, 49. H. 338. MBh. 4, 546. कथने को हि डुर्गतः 8, 5559. HARIV. 11146. R. GORR. 1, 1, 97. BHART. 2, 46. KATHAS. 21, 39. HIT. 11, 17. SĀH. D. 72, 10. BHART. 18, 10. इदं तदकं मुडुर्गतम् in einer Inschr. Z. f. d. K. d. M. 4, 133 schwerlich richtig. — Vgl. डुरित.

डुर्गतिता (von डुर्गत) f. *Elend*, Armuth PAÑKAT. I, 297.

डुर्गतरणी (डुर्ग + त°) adj. f. *über alle Schwierigkeiten hinüberbringend*, Beiw. der Sāvitri MBh. 2, 451. HARIV. 14078.

डुर्गता (von डुर्ग) f. *Schwierigkeit des Hinüberkommens über*: सागर-स्य R. 4, 27, 16.

डुर्गति (2. डुष् + गति) f. 1) *Noth, Elend*, Armuth TRIK. 3, 3, 159. H. an. 3, 268. MED. I. 115. MBh. 1, 4593. न डुर्गतिमवाप्नोति सिद्धिं प्राप्नोति चेतमाम् 3, 4084. न डुर्गतिमवाप्नोति स्वर्गलोकं च गच्छति 12, 5593. कथं भवान् डुर्गतिमीदृशो गतः 13, 3459. Bhāg. 6, 40. R. 1, 59, 21. PAÑKAT. III, 63. KATHAS. 2, 51. 21, 42. 23, 77. Riéa-Tar. 6, 350. लोकानां मुगतिं डुर्गतिं च PRAB. 49, 9. Bhāg. P. 8, 20, 10. °नाशिनी f. Beiw. der Durgā BRAHMA-VAIV. P. im ÇKDr. — 2) *Hölle* AK. 1, 2, 2, 1. TRIK. H. 1359. H. an. MED.

1. डुर्गन्ध (2. डुष् + ग°) m. *ein übler Geruch, Gestank* KAUC. 141. SUÇR. 1, 113, 12.

2. डुर्गन्ध (wie eben) adj. f. आ *übelriechend, stinkend* AK. 1, 1, 4, 21. H. 1391. SUÇR. 1, 191, 7. 260, 11. 333, 9. 2, 390, 5. MĀRK. P. 8, 81. श्लेष्मवि-ण्मूत्र° 14, 79. मांसमेदोऽस्थिडुर्गन्धा HARIV. 2947. — 2) m. a) *der Mangobaum* (आम्र) ÇABDAK. im ÇKDr. — b) *Zwiebel* BHĀVAPR. ebend. — 3) n. *Sochal-Salz* H. 943.

डुर्गन्धता (von 2. डुर्गन्ध) f. *übler Geruch, Gestank* SUÇR. 1, 36, 1. 366, 7.

डुर्गन्धि (2. डुष् + ग°) adj. *übel riechend, stinkend* AV. 8, 6, 12. Unbestimmt ob डुर्गन्धि oder डुर्गन्धिन् (RĀJAM. zu AK.) KĀND. Up. 1, 2, 2. M. 6, 76 (= MBh. 12, 12463). SUÇR. 2, 428, 15. PRAB. 71, 1.

डुर्गपति (डुर्ग + प°) m. *Befehlshaber einer Festung* Bhāg. P. 3, 14, 19.

डुर्गपाल (डुर्ग + पाल) m. *dass.* VJUP. 93. PAÑKAT. 136, 18. Bhāg. P. 8, 23, 6.

डुर्गपुष्पी (डुर्ग + पुष्प) f. N. einer Pflanze, = vulg. केशपुष्पा ÇABDAK. im ÇKDr.

डुर्गम (2. डुष् + गम m. nom. act.) 1) adj. f. आ *schwer zu gehen, unwegsam, schwer zu passiren, wohin man schwer gelangt, unzugänglich* H. an. 2, 33. MED. g. 7. गति MBh. 6, 544. मार्ग R. 5, 74, 31. AK. 2, 1, 18. H. 983. यैवा च स तया रात्र्या डुर्गमां षष्टियोजनीम् Vid. 281. नदो चक्रे डुर्गमां बहुभिर्जलैः MBh. 1, 2924. 3, 8025. HARIV. 3178. R. 3, 38, 2. 4, 44, 77. कामिनीकापकात्तारे कुचपर्वतडुर्गमे BHART. 1, 85. KATHAS. 22, 87. वि-न्ध्यमकूटवीम् — स्वनीतिमिव डुर्गमाम् KATHAS. 12, 44. अथ पारं गमि-ष्यामि वैरस्य भृशडुर्गमम् MBh. 9, 1905. संशयः सुगमस्तत्र निर्णयस्तत्र डु-